

Kauza Microsoft - stanovisko konkurence

Karel Kohout
karel@kohout.se
IES FSV UK, 2. ročník

25/02/2011

Úvod

Microsoft je na vymezených trzích v pozici monopolisty, přestože charakter produktu (produktů) umožňuje vytvoření konkurenčního prostředí. Situace vede k poškozování spotřebitele a k omezení působení ostatních firem. V případě, že nedojde ke změně, vznikne vážný – nejen ekonomický – problém, který ohrozí naši současnou společnost závislou na počítačích a rychlém předávání informací.

Vymezení trhu

Definice

Jakožto relevantní trh je nezbytné chápat oblast osobních počítačů¹ x86_64². U serverových systémů³ se Microsoftu nikdy (přes veškerou snahu) nepodařilo získat (a zneužít) monopol, proto nejsou součástí obžaloby.

Zvláštnosti

Zmiňovaný trh je charakteristický několika vlastnostmi – rychlostí výměny informací, síťovým efektem (čím více lidí používá jeden produkt, tím větší užitek všichni mají – teoreticky, protože i tím lépe se šíří viry) a rostoucími výnosy z rozsahu (minimální náklady na distribuci další jednotky výstupu) v případě Microsoftu.

Další dělení

Rozhodl jsem se osobní počítač na jednotlivé části dál nedělit, protože buď budou kategorie příliš abstraktní (hardware, software) nebo nepřesné. Pro potřeby této obžaloby navrhuji vnímat osobní počítač jako nástroj, který produkuje různé výstupy a jehož jednotlivé části (hardware, software) je (mělo by být) možné libovolně zaměňovat dle přání spotřebitele. Regulaci uvažuji na území Evropské unie, pokud není uvedeno jinak.

Monopol Microsoftu

Zhodnocení

Microsoft má zcela dominantní postavení z hlediska operačních systémů pro osobní počítače⁴. V současné době již není rozhodující silou u webových prohlížečů, kde existuje několik různých programů. Dále Microsoft výrazně ovlivňuje trh kancelářského softwaru. Nejdůležitějšího monopolu dosáhl v myšlení většiny zákazníků, kteří chápou Windows jako synonymum pro operační systém (tzv. „nikoho ještě nikdy nevyhodili za nákup Windows“).

¹To jest takových, které automaticky neposkytují služby (WWW stránky, poštu) jiným počítačům (kromě služeb P2P typu torrent, eDonkey, Skype,...).

²Jakýkoliv 32 nebo 64 bitový procesor architektury x86 a kompatibilní. V současné době Intel (využívá i Apple místo původního PowerPC), AMD a VIA. Pracovní stanice SUN cenou a využitím do relevantního trhu nespadají.

³GNU/Linux 60% (např. Google.com, Seznam.cz), Windows 30% (iDnes.cz), ostatní unixové systémy a podobně 10% (Centrum.cz). Kompilace různých statistik, odhady kolísají v řádech procent kvůli neexistující metodice.

⁴Viz poznámka A

Dlouhodobé vytěsňování konkurence

Během své existence firma využívala všech dostupných taktik k vytlačení ostatních z trhu. Příkladem budiž Netscape a Sun Java. Aktuálními jsou pokusy o ovlivňování komise ISO⁵ nebo také různé machinace při „potírání“ projektu OLPC⁶. Je tedy předpoklad, že Microsoft se bude snažit monopolní postavení udržet za jakoukoliv cenu.

Tvorba bariér na vstupu do odvětví

Lze vysledovat několik základních taktik.

- **Dodržování standardů:** Internet Explorer všech verzí obsahuje chyby, kvůli kterým nelze využít některé části HTML standardu a je nutné webové stránky psát speciálně pro IE. Konkurenční prohlížeče se ocitají v nevýhodě, pokud vývojáři tvoří stránky s chybami, aby se korektně zobrazily a fungovaly v Exploreru a ignorují prohlížeče s menším podílem na trhu (viz problém s internetovým bankovníctvím KB, podporujícím jen Internet Explorer a jen ve verzích 5 a 6).
- **Formáty souborů:** Microsoft využívá interní, patenty chráněné a záměrně komplikované formáty⁷ souborů. Pro konkurenci je obtížné vytvořit produkt, který bude schopný takový soubor otevřít.
- **Dohody s prodejci:** Pod záminkou boje proti pirátství nelze v obchodě koupit počítač bez operačního systému. Zároveň Microsoft dodává licence k Windows s výraznou slevou pro velkoobchodatele, ovšem pouze za předpokladu, že nedistribují jiný OS. Při maržích prodejců v řádech procent to odpovídá zákazu.
- **Omezování zákazníků:** Stává se běžným postupem nedodávat k osobním počítačům instalační média pro OEM verze operačního systému, ale pouze nechávat na disku speciální oddíl pro obnovení. Zákazník tak sám nemůže bez značných technických znalostí vyzkoušet jiný OS aniž by se vystavoval riziku, že přijde o původní.

Klamavá reklama

Microsoft využívá mnoha způsobů k očerňování konkurence. Mimo vlastní webové stránky (což je pochopitelné a zcela ospravedlnitelné) produkuje přes spřátelené firmy „nezávislé“ studie a tzv. FUD⁸. Z nejznámějších:

- **BSA:** Sdružení propagující používání legálního software. V Evropě si osobuje právo „oficiální“ organizace (ač například v ČR není jakkoliv registrována). V rámci informačních kampaní hlásá jako jedinou možnost legalizace zakoupení produktů Microsoftu.
- **SCO Group:** Firma původně vyvíjející Unixové systémy. Z finančních potíží zachráněna Microsoftem, následovalo několik soudních procesů, ve kterých SCO prohlašovala, že Linux obsahuje její zdrojové kódy. Všechny pře společnost prohrála.

⁵International Organization for Standardization, kauza okolo OOXML.

⁶One Laptop Per Child. Neziskový projekt mající za cíl zvýšit vzdělanost v rozvíjejících se zemích (typu Brazílie, Peru) pomocí speciálně navrženého, masově vyráběného a extrémně odolného notebooku, používajícího Linux a sadu vzdělávacích programů. Pro Microsoft obrovská hrozba - generace uživatelů, kteří nepovažují Windows za nezbytnost.

⁷Viz například problémy se znakovou sadou.

⁸Fear, Uncertainty, Doubt

- **Načtení z porušování patentů:** Microsoft - tentokrát přímo - prohlásil, že Linux porušuje 235 jeho patentů. Nikdy nebyl zveřejněn žádný seznam a nikdy nebyly blíže specifikovány. Využito jako záminka k hrozbám. Společnost Novell, stojící za za distribucí SUSE, jako jediná reagovala. Dohoda mezi Microsoftem a Novellem je tajná a není jasné, co které straně přináší.

Poškozování spotřebitele

Spotřebitel je současným stavem jednoznačně poškozován. Většinou po delší době dojde k odstranění monopolu, snížení cen a zvýšení kvality produktů, ale zdržení je nákladné.

- **Formáty souborů podruhé:** V rámci kancelářského balíku MS Office je standardní formát soubor .doc (případně .xls, .ppt), označený jako kompatibilní s verzemi „97, 2000 a XP“. Obsahuje drobné chyby (?), které způsobují velmi různorodé zobrazení stejného dokumentu na jednotlivých počítačích. Tímto jsou zákazníci motivováni neustále „inovovat“, protože by nemuseli být schopni komunikovat s ostatními (tzv. vendor lock-in).
- **Kvalita produktů:** Programy Microsoftu se stávají terčem četných anekdot a jejich problémovost je brána jako norma. Není lepšího příkladu pro software, který by v případě konkurence několika dalších firem byl zcela ztrátový.
- **Jižní Korea:** V roce 1999 byl přijat jako standard pro šifrování online transakcí 128 bitový protokol SSL. Jižní Korea však již v roce 1998 přijala vlastní blokovou šifru SEED, která není běžnou součástí webových prohlížečů. K jejímu spuštění bylo třeba stáhnout speciální program – plugin (u Internet Exploreru pomocí technologie ActiveX, u tehdejšího Netscape přes NSplugin). Naneštěstí, ActiveX využívali víc tvůrci virů než webových stránek, proto Microsoft u nejnovějšího operačního systému Windows Vista (po devíti letech) tuto technologii odstranil. Výsledek: korejské firmy stojí před mnohamiliardovými investicemi, protože bez ActiveX jejich webové stránky nefungují (jakýkoliv e-shop, internetové bankovníctví a podobně). Vnitřní fungování ActiveX je neznámé a tudíž ho třetí strana nemůže nahradit podobnou technologií za nižší cenu.

Návrhy na regulaci

Úvod

Považuji za zcestné uvalovat na Microsoft pokuty za propojování několika produktů (operační systém - Windows, kancelářský balík - MS Office, webový prohlížeč - Internet Explorer, přehrávač - Windows Media Player,...) v jeden funkční celek. Naopak, je s ohledem na zákazníka zcela žádoucí, aby k podobné integraci docházelo. Zároveň ale musí zůstat naprostá svoboda jednotlivé části z celku odstranit a nahradit jinými programy od jiných firem. Z tohoto předpokladu vycházím při návrhu regulačních opatření.

Formáty dokumentů

Existují dva zdokumentované a používané formáty pro výměnu informací, uznané jako normy ISO - ODF⁹ a PDF¹⁰. Navrhuji, aby veškeré úřady zveřejňovaly a přijímaly dokumenty pouze v těchto formátech. Současný postup, kdy se používá především výstup z MS Office, odpovídá situaci, kdy by veřejné instituce komunikovaly pomocí zašifrovaných textů, k jejichž rozluštění

⁹OASIS Open Document Format for Office Applications

¹⁰Adobe Systems Portable Document Format

by bylo třeba zaplatit jediné firmě, mající monopol. Zmíněné formáty (ODF, PDF) je schopno využít velké množství kancelářských balíků a prohlížečů¹¹. Microsoft se podílel (v rámci dohody s Novellem) na vývoji pluginu, umožňujícím ukládat do ODF v MS Office - náklady na přidání podpory v rámci automatického updatu jsou tedy nulové.

Jakožto radikálnější opatření je možné uvažovat speciální verzi MS Office pro EU, ve které by jako standardní formát ukládání souborů byl právě ODF (podobně, jako byla speciální verze MS Windows bez přehrávače, ovšem s tím rozdílem, že zde by jiná verze v EU nebyla prodejná). Jsem si jistý okamžitým vznikem konkurenčního prostředí.

Tento problém má i určitý dlouhodobý podtext - ani společnost velikosti Microsoftu nemůže zaručit svou existenci za například deset let. V mírnějším případě, za deset let rozhodně nebudou existovat počítače schopné spustit dnešní programy - a tudíž veškeré soubory v nezdokumentovaných formátech můžeme považovat za ztracené, zhruba stejně, jako záznamy v krétském lineárním písmu A.

Oddělitelné části produktů

Dokonalá integrace všech produktů (operační systém, webový prohlížeč a podobně) může být v určitých případech žádoucí, přesto nesmí dojít k situaci, kdy nelze ze systému odstranit některé jeho součásti. Microsoftu propojením všeho do jednoho „moloču“ výrazně klesají náklady na vývoj, které však přenáší na klienty - vysoká cena za zabezpečení je mimo jiné způsobována nemožností odstranit nebezpečné součásti OS.

Školství

Poslední, spíše nerealizovatelný návrh, je z oblasti vzdělávání v České republice. Opět zde dominují produkty Microsoftu, ale vzhledem k platovým podmínkám základního a středního školství nelze předpokládat dostatek kvalifikovaných vyučujících, zdůrazňujících principy práce a nikoliv obsluhu jednoho konkrétního programu (MS. Office). Lze očekávat, že i v dalších letech tak bude vznikat základna spotřebitelů, kteří jednoduše nedostali na výběr.

Závěr

Jsem zatvrzelý odpůrce regulace, ale dle mého osobního názoru v případě Microsoftu bude trvat ještě dlouhé roky, než se o svůj monopol přijde a proto bych navrhovaná opatření nazval spíše snahou zavést konkurenční prostředí než omezováním svobodného trhu, který je v současnosti velice deformovaný.

---

¹¹Například AbiWord, Google Docs, IBM Lotus Symphony, Microsoft Word (s příslušným pluginem), OpenOffice.org, StarOffice, Corel WordPerfect Office a další.

Poznámky

A Zastoupení na trhu

Určit zastoupení jednotlivých operačních systémů, kancelářských balíků a webových prohlížečů na trhu je nesmírně obtížné. Statistiky prodeje MS Windows a Office jsou zavádějící, neobsahují podíl „pirátů“ a zároveň část Linuxových distribucí je zcela zdarma ke stažení, tudíž se nikde neobjeví. Určitým vodítkem jsou statistiky návštěvnosti internetových stránek. Bohužel, i ty obsahují značné nepřesnosti. Moderní prohlížeče umožňují blokovat části www stránek včetně „počítadel“ (kvůli reklamě, nebezpečným skriptům,...), čehož mnoho „zkušenějších“ uživatelů (a tedy majících s vyšší pravděpodobností „alternativní“ OS) využívá. Zároveň Apple má větší zastoupení v USA a zemích s vyšším HDP (případně tradicí), proto se například ve statistikách TopList.cz vůbec neprojeví (a naopak, Opera je v USA neznámá) a třeba prohlížeče Konqueror umožňuje nastavit identifikaci počítače na Windows / Internet Explorer.

Z několika různých míst je, myslím, možné sestavit tento odhad:

Operační systémy u serverů

GNU/Linux 60%, MS Windows 30%, ostatní Unixy, Solaris a podobné 10%.

Operační systémy u osobních počítačů

MS Windows přes 90%, MacOS pod 5%, Linux pod 5%.

Webové prohlížeče

Firefox 40-50%, Internet Explorer 25-45%, Opera 5-15%, Konqueror, Mozilla, Safari pod 5%.

B Linux

Bylo by zavádějící chápat Linux ve stejném významu jako Windows (Microsoft) nebo MacOS (Apple). Na vývoji Linuxu se podílí několik navzájem si konkurujících firem (RedHat, Novell, Canonical, Mandriva,...) a zároveň „komunita“ dobrovolníků v jakési zvláštní symbioze. Výsledkem jsou různé varianty (distribuce – Ubuntu, Debian, RedHat, CentOS, Mandriva, SUSE,...), které je nutné vnímat jako samostatné operační systémy (mající společný základ). Nejedná se tedy o jeden produkt, ale hned o několik.

C Používané zkratky

BSA Business Software Alliance

IE Microsoft Internet Explorer

OS operační systém

MS Microsoft

D Použité zdroje

wikipedia.org

http://en.wikipedia.org/wiki/Criticism_of_Windows_Vista
<http://en.wikipedia.org/wiki/Microsoft>
http://en.wikipedia.org/wiki/SCO_Group
http://en.wikipedia.org/wiki/Comparison_of_Windows_and_Linux
http://en.wikipedia.org/wiki/Comparison_of_open_source_and_closed_source
<http://en.wikipedia.org/wiki/OpenDocument>
http://en.wikipedia.org/wiki/Network_effect
toplist.cz

Google Analytics

spreadopendocument.org

groklaw.net

opendocument.cz

w3schools.com/browsers/default.asp

mujweb.cz/www/regulace